

**Tarptautinis pilietinių ir
politinių teisių paktas**Platinimas: visuotinis
2019 m. lapkričio 19 d.

Originalo kalba: anglų k.

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2020 03 23***Žmogaus teisių komitetas****Žmogaus teisių komiteto išvada, pateikta pagal Tarptautinio
pilietinių ir politinių teisių pakto fakultatyvaus protokolo
5 straipsnio 4 dalį dėl pranešimo Nr. 2719/2016*, ****

<i>Pateikė:</i>	Kęstutis Stasaitis (atstovaujamas advokato Stanislovo Tomo)
<i>Galima auka:</i>	Autorius
<i>Valstybė, Pakto Šalis:</i>	Lietuva
<i>Pranešimo pateikimo data:</i>	2015 m. lapkričio 15 d. (pirminis pateikimas)
<i>Nuorodos į dokumentus:</i>	Sprendimas, priimtas pagal Komiteto darbo reglamento 92 taisyklę ir perduotas valstybei, Pakto Šaliai, 2016 m. sausio 28 d. (nepateikiamas dokumento forma)
<i>Išvados priėmimo data:</i>	2019 m. lapkričio 6 d.
<i>Dalykas:</i>	Tariamasis teisių pažeidimas baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu
<i>Procesiniai klausimai:</i>	Vidaus teisių gynimo priemonių išnaudojimas; reikalavimų pagrindimo lygis
<i>Materialiniai klausimai:</i>	Nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimas; teisė į gynybą; nekaltumo prezumpcija; teisė į privatumą
<i>Pakto straipsniai:</i>	7 straipsnis, 14 straipsnio 2 dalis ir 3 dalies e punktas, 17 straipsnis
<i>Fakultatyvaus protokolo straipsniai:</i>	2 straipsnis ir 5 straipsnio 2 dalies b punktas

1.1 Pranešimo autorius – Lietuvos pilietis Kęstutis Stasaitis, gimęs 1973 m. liepos 5 d. Jis teigia, kad Valstybė, Pakto Šalis, pažeidė jo teises pagal Tarptautinio pilietinių ir politinio teisių pakto 7 straipsnį, 14 straipsnio 2 dalį ir 3 dalies e punktą bei 17 straipsnį. Autoriui atstovauja advokatas.

1.2 2016 m. kovo 29 d. Valstybė, Pakto Šalis, pateikė savo pastabas dėl pranešimo priimtumo ir paprašė Komiteto išnagrinėti pranešimo priimtumo klausimą atskirai nuo jo esmės. 2016 m. liepos 1 d. Komitetas per savo specialųjį pranešėją dėl naujų pranešimų ir laikinųjų priemonių nusprendė Valstybės, Pakto šalies, prašymo netenkinti.

* Priimta Komiteto 127-ojoje sesijoje (2019 m. spalio 14 d.–lapkričio 8 d.).

** Nagrinėjant šį pranešimą dalyvavo toliau išvardyti Komiteto nariai:

Tania Maria Abdo Rocholl, Yadh Ben Achour, Ilze Brands Kehris, Arif Bulkan, Ahmed Amin Fathalla, Schuichi Furuya, Christoph Heyns, Bamariam Koita, Photini Pazartzis, Hernán Quezada Cabrera, Vasilka Sancin, José Manuel Santos Pais, Yuval Shany, Hélène Tigroudja, Andreas Zimmermann ir Gentian Zyberi.

Autoriaus pateikti faktai

2.1 Autorius dirbo felčerių Vilniaus greitosios pagalbos universitetinei ligoninei priklausančiame Skubiosios pagalbos skyriuje. 2009 m. spalio 23 d. autoriaus budėjimo metu jis buvo greitosios pagalbos automobilyje, kurį iškvietė neblaivi moteris. Tą pačią naktį moteris, kuri toliau vadinama nukentėjusiąja autoriui iškeltoje baudžiamojoje byloje, policijai pateikė pranešimą apie nusikaltimą, kuriame teigė, kad du vyrai, įskaitant autorių, greitosios pagalbos automobilyje su ja lytiškai santykiavo prieš jos valią, pasinaudodami jos bejėgiška būkle. Vėliau tariamiems kaltininkams buvo iškelta baudžiamoji byla įtariant juos dėl išžaginimo, vagystės ir kitų Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatytų nusikaltimų.

2.2 2010 m. gruodžio 15 d. autorius Vilniaus apylinkės teismo buvo nuteistas už išžaginimą, vagystę ir kitus nusikaltimus. Autoriui buvo paskirta septynerių metų laisvės atėmimo bausmė. 2011 m. birželio 27 d. Vilniaus apygardos teismas paliko pirmosios instancijos teismo nuosprendį nepakeisdamas. Teismo procesas sulaukė plataus visuomenės ir žiniasklaidos dėmesio. Autorius viso baudžiamojo proceso metu teismo salėje buvo laikomas metaliniame narve, surakintas antrankiais, o žurnalistai galėjo jį fotografuoti. Be to, jo vardas ir nuotrauka buvo paskelbti internete aprašant baudžiamąją bylą, todėl jis sulaukė daugybės anoniminių grasinimų.

2.3 2012 m. sausio 23 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šiek tiek pakeitė žemesniosios instancijos teismų nuosprendžius dėl kaltinimo vagyste ir sutrumpino autoriui skirtą laisvės atėmimo bausmę iki šešerių metų. Dėl autoriaus skundo, kad jam nebuvo leista nukentėjusiosios apklausti kryžminės apklausos būdu, taip pažeidžiant Baudžiamojo proceso kodeksą, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad nukentėjusioji buvo apklausta keletą kartų ikiteisminio tyrimo metu ir pirmosios instancijos teisme, o autoriui teisme taip pat buvo suteikta galimybė pateikti klausimus nukentėjusiajai, nusprendė, kad žemesniosios instancijos teismai pagrįstai atmetė autoriaus prašymus.¹

2.4 Autorius lygtinai paleistas 2015 m. rugpjūčio mėn.

Skundas

3.1 Autorius, remdamasis Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktu, tvirtina, kad nei vienoje teismo proceso stadijoje jam nebuvo suteikta galimybė apklausti nukentėjusiąją baudžiamojoje byloje. Jis pripažįsta, kad vieną kartą teismo posėdyje apklausė liudytoją, tačiau teigia, kad tai nebuvo reali ir veiksminga galimybė atlikti kryžminę apklausą, nes tuo metu jis nebuvo susipažinęs su ikiteisminio tyrimo dokumentais. Jo manymu, apklausti nukentėjusiąją buvo svarbu, nes ji buvo vienintelė liudytoja, patvirtinusi jam pateiktus kaltinimus, todėl buvo pažeista autoriaus teisė į veiksmingą gynybą. Autorius teigia, kad šie klausimai buvo ypač svarbūs ir būtų buvę iškelti, jei jam būtų suteikta galimybė dar kartą apklausti liudytoją, kuri jam pateikė kaltinimus: a) nukentėjusioji buvo apsvaigusi nuo alkoholio ir jos pareiškimas nebuvo visiškai patikimas; b) ikiteisminio tyrimo metu nukentėjusioji teigė, kad autorius dėvėjo gydytojo chalata, o autorius tvirtina, kad jis dėvėjo raudoną greitosios pagalbos uniformą; c) nukentėjusioji teigė, kad autorius jai į veną suleido medikamentų ir dėl to ji nepajėgė valdyti savo kūno, o autorius tvirtina, kad ant nukentėjusiosios kūno nebuvo jokių adatos pėdsakų, o jos šlapime nerasta jokių diazepamų ar kitos panašios medžiagos pėdsakų; d) nukentėjusioji teigė, kad nors ir negalėjo pajudėti po injekcijos, matė autorių darant nusikaltimą, o autorius teigia, kad nukentėjusioji, norėdama pamatyti išžaginimą, turėjo būti be deguonies kaukės; ir e) nukentėjusioji buvo vienintelė liudytoja, teigianti, kad nusikaltimą prieš ją padarė grupė žmonių², dėl to jam grėse sunkesni kaltinimai ir ilgesnė laisvės atėmimo bausmės trukmė. Todėl autorius teigia, kad išsiaiškinti šiuos klausimus, susijusius su įvykio aplinkybėmis, buvo būtina jam iškeltoje baudžiamojoje byloje.

3.2 Autorius, remdamasis Pakto 14 straipsnio 2 dalimi, taip pat skundžiasi dėl nekaltumo prezumpcijos pažeidimo, nes viso baudžiamojo proceso metu jis buvo laikomas metaliniame narve teismo salėje ir žurnalistai galėjo fotografuoti jį surakintą antrankiais. Dėl to jis buvo pažemintas visuomenės akyse ir patyrė nežmonišką bei orumą žeminantį elgesį, taip pat pažeidžiant Pakto 7 straipsnį.

¹ Autorius pateikė tik dvi išverstas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties pastraipas. Kitų patvirtinančių dokumentų jis nepateikė, išskyrus internete paskelbtas jo nuotraukas.

² Tai yra kaltininkai koordinavo savo veiksmus, užuot elgėsi chaotiškai.

3.3 Remdamasis Pakto 17 straipsnio 1 dalimi, autorius tvirtina, kad buvo pažeista jo teisė į privatumą, nes ikiteisminio tyrimo metu kaltinimą palaikanti institucija atskleidė autoriaus tapatybę žiniasklaidai. Autorius teigia, kad jo teismo procesą plačiai sekė visuomenė ir kad platus publikavimas žiniasklaidoje paveikė teisėjus. Be to, jo vardas ir nuotrauka buvo paskelbti internete aprašant baudžiamąją bylą, todėl jis sulaukė daugybės anoniminių asmenų grasinimų. Autorius taip pat teigia, kad atlikus laisvės atėmimo bausmę jam nebus įmanoma vėl integruotis į visuomenę.

3.4 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, autorius teigia, kad Valstybė, Pakto Šalis, pažeidė jo teises pagal Pakto 7 straipsnį, 14 straipsnio 2 dalį ir 3 dalies e punktą bei 17 straipsnį.

Valstybės, Pakto Šalies, pastabos dėl priimtumo ir esmės

4.1 2016 m. kovo 29 d. verbaline nota Valstybė, Pakto Šalis, prašo Komiteto pripažinti pranešimą nepriimtinu iš dalies dėl to, kad nepanaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės ir dėl to, kad pranešimas nėra pagrįstas pagal Pakto fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį ir 5 straipsnio 2 dalies b punktą.

4.2 Dėl autoriaus skundų pagal Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktą Valstybė, Pakto Šalis, pirmiausia pažymi, kad minėtas straipsnis neįtvirtina neribotos teisės užtikrinti bet kurio kaltinamojo prašomo liudytojo dalyvavimą, o įtvirtina tik teisę iškviešti liudytojus, kurie yra svarbūs gynybai, ir suteikti galimybę kurioje nors proceso stadijoje užduoti klausimus liudytojams ir ginčyti jų teikiamus parodymus. Valstybė, Pakto Šalis, primena Komiteto bendrąjį komentarą Nr. 32 (2007) dėl teisės į lygiateisiškumą teismuose ir teisminėse institucijose, taip pat į teisingą bylos nagrinėjimą, kuriame nustatyta, kad laikantis šių apribojimų ir atsižvelgiant į pareiškimų, prisipažinimų ir kitų įrodymų, gautų pažeidžiant 7 straipsnį, naudojimo apribojimus, visų pirma Valstybių, Pakto Šalių, įstatymų leidėjai turi apibrėžti įrodymų leistinumą ir tai, kaip teismai juos vertina. Vertindama šiuo atžvilgiu svarbias garantijas, įtvirtintas nacionalinėje teisėje, Valstybė, Pakto Šalis, taip pat pažymi, kad Konstitucinis Teismas pripažino kaltinamojo teisę į gynybą, kurią garantuoja Konstitucijos 31 straipsnio 6 dalis. Be to, konstituciniu lygmeniu įtvirtinta teisė į gynybą turi būti aiškinama atsižvelgiant į atitinkamus tarptautinės teisės standartus, ypač į Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (toliau – Europos žmogaus teisių konvencija), kuri aiškiai garantuoja kaltinamųjų teisę apklausti kaltinimo liudytojus.

4.3 Valstybė, Pakto Šalis, pabrėžia, kad šioje byloje autoriui buvo suteikta galimybė apklausti nukentėjusiąją baudžiamojo proceso metu. Iš teismo dokumentų matyti, kad nukentėjusioji ikiteisminio tyrimo metu iš tikrųjų buvo apklausta tris kartus, t. y. 2009 m. spalio 24 d., 2009 m. lapkričio 18 d. ir 2010 m. kovo 23 d. Nukentėjusioji taip pat dalyvavo dviejuose pirmosios instancijos teismo posėdžiuose: 2010 m. gegužės 10 d. ir 2010 m. birželio 2 d. Valstybė, Pakto Šalis, atkreipia dėmesį, kad 2010 m. gegužės 10 d. posėdyje nukentėjusioji davė išsamius ir detalius parodymus apie padaryto prieš ją nusikaltimo aplinkybes ir įvykių, kurie įvyko tą naktį, seką. Be to, Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad iš Vilniaus apylinkės teisme vykusio posėdžio protokolo akivaizdu, jog autoriui ir jo advokatui buvo leista dalyvauti apklausiant nukentėjusiąją kryžminės apklausos būdu ir abu pateikė jai klausimus. Todėl Valstybė, Pakto Šalis, mano, kad autorius turėjo galimybę ginčyti nukentėjusiosios parodymų patikimumą ir autoriaus skundas, kad Valstybė, Pakto Šalis, pažeidė jo teisę į gynybą, turėtų būti atmestas kaip nepagrįstas.

4.4 Valstybė, Pakto Šalis, priduria, kad autoriaus prašymus atlikti papildomą kryžminę apklausą išsamiai išnagrinėjo trijų instancijų teismai ir jie buvo atmesti remiantis motyvuotais sprendimais. Kaip matyti iš teismų sprendimų, autoriaus prašymai buvo atmesti pirmiausia dėl to, kad jis neįrodė, jog atlikti kryžminę nukentėjusiosios apklausą būtina ar svarbu gynybai, atsižvelgiant į tai, kad nukentėjusioji jau buvo apklausta teisme ir autoriaus teisė apklausti nukentėjusiąją jau buvo užtikrinta. Antra, už autoriaus prašymą svarbiau buvo apginti nukentėjusiosios teises ir interesus, t. y., apsaugoti ją nuo tolesnės psichologinės traumos. Galiausiai nukentėjusioji išvyko į Norvegiją, todėl nebuvo įmanoma jos iškviešti į teismo posėdį Lietuvoje.

4.5 Be to, Valstybė, Pakto Šalis, taip pat pabrėžia, kad, priešingai, nei teigia autorius, nacionaliniai teismai pripažino autoriaus kaltę remdamiesi ne vien tik nukentėjusiosios parodymais. Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai visapusiškai įvertino medicinos ekspertų išvadas, nukentėjusiosios drabužių apžiūros išvadas, toksikologijos išvadas, DNR ir serologijos laboratorijos rezultatus, taip pat ekspertų parodymus

ir medicinos darbuotojų bei kitų liudytojų parodymus.

4.6 Be to, Valstybė, Pakto Šalis, tvirtina, kad pranešime pateikti įtarimai dėl tariamo nukentėjusiosios parodymų nepatikimumo daugiausia yra susiję su faktų vertinimu ir jų pripažinimu įrodymais nacionaliniuose teismuose. Valstybė, Pakto Šalis, atkreipia dėmesį į nusistovėjusią Komiteto praktiką šiuo klausimu ir priduria, kad Komitetas neturėtų veikti kaip „ketvirtosios instancijos teismas“ ir peržiūrėti nacionalinių teismų atliktą vertinimą. Remdamasi atitinkamomis teismų sprendimų dalimis, Valstybė, Pakto Šalis, atkreipia dėmesį, kad skirtingi teismai trijose instancijose, remdamiesi rungimosi principu, išsamiai patikrino visų byloje pateiktų įrodymų patikimumą bei sąsajumą ir atmetė bet kokias abejones dėl byloje gautų parodymų ar prieštaravimų tarp jų.

4.7 Valstybė, Pakto Šalis, daro išvadą, kad autorius nepagrindė savo skundų pagal Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktą dėl priimtumo. Taigi ši pranešimo dalis turi būti pripažinta nepriimtina pagal Pakto fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį kaip nepakankamai pagrįsta.

4.8 Dėl autoriaus skundų pagal pakto 14 straipsnio 2 dalį ir 7 straipsnį Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad Lietuvos įstatymai saugo nekaltumo prezumpciją, kuri įtvirtinta Konstitucijos 31 straipsnyje, taip pat Baudžiamojo proceso kodekso 44 straipsnio 6 dalyje. Valstybė, Pakto Šalis, laikosi nuomonės, kad autorius nepanaudojo visų vidaus teisinės gynybos priemonių, nes klausimo dėl tariamo jo teisės į nekaltumo prezumpciją pažeidimo jis nacionaliniu lygmeniu, t. y. nė vienam jo baudžiamąją bylą nagrinėjusių teismų, nekėlė.

4.9 Dėl tariamo autoriaus teisių pagal 7 straipsnį pažeidimo Valstybė, Pakto Šalis, taip pat teigia, kad autorius nepanaudojo visų vidaus teisinės gynybos priemonių, nes jis galėjo iškelti civilinę bylą, reikalaujamas atlyginti tariamai padarytą žalą pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.272 straipsnį.³ Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad nagrinėjant neturtinės žalos, padarytos neteisėtais valstybės valdžios institucijų veiksmais, atlyginimo klausimą, pernelyg ilgos baudžiamojo proceso trukmės aspektai yra plačiai nagrinėjami Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, patvirtinant, kad nėra teisinio netikrumo dėl šios priemonės veiksmingumo. Valstybė, Pakto Šalis, taip pat atkreipia Komiteto dėmesį į Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą *Svinarenko ir Slyadnev prieš Rusiją* byloje⁴, kuriame Teismas konstatavo, kad pareiškėjų kalinimas metaliniame narve teismo salėje prilygo orumą žeminančiam elgesiui, kurį draudžia Europos žmogaus teisių konvencijos 3 straipsnis. Valstybė, Pakto Šalis, pabrėžia, kad nurodytame sprendime Teismas pateikė sąrašą kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti sprendžiant, ar toks elgesys gali būti pateisinamas saugumo tikslais, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes. Todėl Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad jei autorius būtų panaudojęs visas vidaus teisinės gynybos priemones, nacionaliniai teismai būtų galėję įvertinti jo bylos aplinkybes, atsižvelgdami į minėtus kriterijus.

4.10 Dėl tariamo autoriaus teisių pagal 17 straipsnio 1 dalį pažeidimo Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad autorius nepanaudojo visų vidaus teisinės gynybos priemonių. Valstybė, Pakto Šalis, tvirtina, kad Lietuvos įstatymai numato dvi atskiras civilinių teisių gynybos priemones dėl teisės į privatų gyvenimą pažeidimų, susijusių su publikacijomis: pirma, ieškinys dėl žalos, atsiradusios paskelbus klaidingą informaciją, žeminančią asmens garbę; ir, antra, ieškinys dėl žalos, padarytos atskleidžiant privačią informaciją be asmens sutikimo, neatsižvelgiant į tai, ar ši informacija buvo klaidinga ar ne.⁵ Valstybė, Pakto Šalis, pateikia pavyzdžių, kai nacionaliniai teismai pripažino, jog buvo pažeista pareiškėjų teisė į privatumą.⁶ Atsižvelgdama į nacionalinių teismų praktiką,

³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.272 straipsnis numato: „1. Žalą, atsiradusią dėl neteisėto nutiesimo, neteisėto suėmimo kardamosios priemonės taikymo tvarka, neteisėto sulaikymo, neteisėto procesinės prievartos priemonių pritaikymo, neteisėto administracinės nuobaudos – arešto – paskyrimo, atlygina valstybė visiškai, nepaisant ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuratūros pareigūnų ir teismo kaltės <...> 3. Be turtinės žalos, atlyginama ir neturtinė žala <...>.“

⁴ 2014 m. liepos 17 d. sprendimas (peticijos Nr. 32541/08 ir Nr. 43441/08).

⁵ Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad Civilinio kodekso 2.23 straipsnis, be kita ko, nustato, kad fizinio asmens privatus gyvenimas neliečiamas; ši informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti skelbiama tik jo sutikimu; ir kad privataus asmens gyvenimo duomenų, nors ir atitinkančių tikrovę, paskelbimas, taip pat kiti neteisėti veiksmai, kuriais pažeidžiama teisė į privatų gyvenimą, yra pagrindas pareikšti ieškinį dėl tokiomis veiksmais padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.

⁶ Pirmojoje byloje pareiškėjui buvo priteista kompensacija už tai, kad asmeninė informacija apie pareiškėjo sūnų ir jo seksualinę veiklą buvo paskelbta laikraštyje be sutikimo. Antrojoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad buvo pažeista pareiškėjo teisė į privatumą, nes informacija apie pareiškėjo sūnaus sveikatą ir mirtį buvo paskelbta laikraštyje be sutikimo; reikalavimas dėl žalos atlyginimo

Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad autorius nepasinaudojo tinkama vidaus teisinės gynybos priemone, kuri galėjo būti veiksminga jo byloje, ir pridūrė, kad todėl jo skundai pagal 17 straipsnio 1 dalį turėtų būti pripažinti nepriimtinais pagal Pakto fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies b punktą.

Autoriaus pastabos dėl Valstybės, Pakto Šalies, pastabų

5.1 2016 m. birželio 25 d. autorius pateikė pastabas dėl Valstybės, Pakto Šalies, pastabų. Autorius pripažįsta, kad jis iš tiesų turėjo vieną galimybę apklausti nukentėjusiąją kryžminės apklausos būdu, tačiau tuo metu, nors ir pakartotinai prašė, jis neturėjo galimybės susipažinti su dokumentais, kurie buvo surinkti ikiteisminio tyrimo metu, ir todėl nežinojo jų turinio.

5.2 Autorius priduria, kad teismų pateiktas pateisinimas, jog nukentėjusioji persikėlė į Norvegiją ir buvo būtina jo prašymą atmesti siekiant apsaugoti nukentėjusiosios psichologinę gerovę, negali būti laikomas pagrįstu, nes nebuvo pateiktas joks oficialus pažymėjimas, įrodantis, kad kryžminė apklausa iš tiesų būtų kėlus grėsmę nukentėjusiosios psichologinei būklei. Autorius tvirtina, kad jo baudžiamojoje byloje turėti dar vieną galimybę apklausti nukentėjusiąją kryžminės apklausos būdu buvo būtina, todėl valstybė, Pakto Šalis, pažeidė Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktą.

5.3 Atsakydamas į Valstybės, Pakto Šalies, pastabas dėl Pakto 14 straipsnio 2 dalies ir 7 straipsnio, autorius teigia, kad vidaus teisinė gynybos priemonė, kurią nurodė Valstybė, Pakto Šalis, negali užbaigti teisių pažeidimo, jei jis vis dar tęsiasi ir tokiu būdu atitinkamam asmeniui žalos atlyginimas suteikiamas tik *post factum*. Be to, Valstybė, Pakto Šalis, neįrodė, kad ši priemonė yra iš tikrųjų veiksminga ir ja galima remtis dėl priimtimumo. Todėl autorius teigia, kad jo pranešimas negali būti atmestas dėl to, kad nepanaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės.

5.4 Atsakydamas į Valstybės, Pakto Šalies, pastabas dėl 17 straipsnio 1 dalies, autorius teigia, kad Valstybė, Pakto Šalis, turėjo pozityvią pareigą apsaugoti jo privatumą, tačiau to nepadarė. Be to, nebuvo įrodyta, kad vidaus teisinės gynybos priemonės, kurias įvardijo Valstybė, Pakto Šalis, yra veiksmingos, nes Valstybė, Pakto Šalis, nenurodė jokių teismo bylų, kuriose būtų priimtas žurnalistus apskundusiam asmeniui palankus sprendimas.

Papildomos Valstybės, Pakto Šalies, pastabos

6. Vėlesnėje 2016 m. liepos 25 d. verbalinėje notoje Valstybė, Pakto Šalis, teigė, kad pranešimas turėtų būti pripažintas nepriimtinu dėl nepagrįstumo ir, tam tikrų skundų atžvilgiu, dėl to, kad nepanaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės pagal Pakto fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį ir 5 straipsnio 2 dalies b punktą. Dar Valstybė, Pakto šalis, nurodo, kad jei Komitetas nagrinėtų pranešimą iš esmės, jis turėtų atsižvelgti į 2016 m. kovo 29 d. Valstybės, Pakto šalies, pastabas dėl autoriaus skundų priimtimumo ir esmės ir dėl pastabose nurodytų priežasčių konstatuoti, kad nebuvo pažeistos Pakto 14 straipsnio 2 dalis ir 3 dalies e punktas, taip pat 17 straipsnio 1 dalis.

Komiteto išnagrinėti klausimai ir procesas Komitete

Vertinimas dėl priimtimumo

7.1 Prieš svarstydamas bet kokį pranešimą pateiktą skundą, Žmogaus teisių komitetas, vadovaudamasis savo reglamento 97 taisykle, privalo nuspręsti, ar pagal Fakultatyvų protokolą pranešimas yra priimtinas.

7.2 Komitetas, kaip reikalauja Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies a punktas, įsitikino, kad ši byla nėra nagrinėjama pagal kitą tarptautinio tyrimo ar sprendimų priėmimo procesą.

7.3 Komitetas atkreipia dėmesį į autoriaus skundą pagal Pakto 17 straipsnio 1 dalį, kad buvo pažeista jo teisė į privatumą, nes kaltinimą palaikanti institucija žiniasklaidai atskleidė jo tapatybę, todėl jo vardas ir nuotraukos buvo paskelbti internete, užkertant jam kelią vėl integruotis į visuomenę atlikus laisvės atėmimo bausmę. Komitetas taip pat atkreipia dėmesį į Valstybės, Pakto Šalies, argumentą, kad Lietuvos įstatymai numato dvi atskiras civilinių teisių gynybos priemones dėl teisės į privatų gyvenimą pažeidimų, susijusių su publikacijomis: pirma,

tada buvo gražintas iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

ieškiny dėl žalos, atsiradusios paskelbus klaidingą informaciją, žeminančią asmens garbę; ir, antra, ieškiny dėl žalos, padarytos atskleidus privačią informaciją be asmens sutikimo, neatsižvelgiant į tai, ar ši informacija buvo klaidinga ar ne. Valstybė, Pakto Šalis, taip pat pateikė bylų pavyzdžių, kad parodytų, jog šios priemonės iš tikrųjų yra prieinamos ir veiksmingos. Komitetas pastebi, kad autorius savo ieškinio nacionaliniuose teismuose nepareiškė, taip pat nepateikė jokių priežasčių, kodėl jis negalėjo to padaryti arba kodėl šios teisinės gynybos priemonės jo atveju nebūtų buvusios veiksmingos. Tokiomis aplinkybėmis Komitetas daro išvadą, kad autorius nepanaudojo prieinamų vidaus teisinės gynybos priemonių. Todėl skundas turi būti pripažintas nepriimtiniu pagal Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies b punktą.

7.4 Dėl autoriaus skundų pagal Pakto 7 straipsnį ir 14 straipsnio 2 dalį Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės, Pakto Šalies, argumentą, kad pagal Lietuvos teisę autorius galėjo iškelti civilinę bylą reikalaujamas atlyginti tariamai patirtą žalą. Komitetas taip pat atkreipia dėmesį į autoriaus argumentus, kad net jei būtų buvę precedentų dėl žalos atlyginimo už panašius teisių pažeidimus, tokiuose procesuose būtų suteikta tik *post factum* gynybos priemonė, todėl ji nebūtų laikoma veiksminga. Nors Komitetas atsižvelgia į Valstybės, Pakto Šalies, pateiktus bylų pavyzdžius, įrodančius, kad nėra teisinio netikrumo dėl šių teisinės gynybos priemonių veiksmingumo, Komitetas atkreipia dėmesį, kad nurodytose bylose nagrinėjamas klausimas susijęs su neturtinės žalos, padarytos dėl pernelyg ilgos baudžiamąjį procesą trukmės, atlyginimu. Be to, Valstybė, Pakto Šalis, remiasi 2014 m. Europos Žmogaus Teisių Teisme nagrinėta byla, kurioje Teismas konstatavo, kad kaltinamųjų laikymas metaliniuose narvuose teismo salėse pažeidžia Europos žmogaus teisių konvenciją. Nepaisant to, Komitetas mano, kad Valstybė, Pakto Šalis, įtikinamai neįrodė, kad tokį kaltinamųjų laikymą (jis, regis, tuo metu Lietuvoje buvo įprastas) nacionaliniai teismai būtų vertinę kaip neteisėtus valstybės valdžios institucijų veiksmus ir pagrindą kompensacijai pagal tuo metu galiojusį įstatymą. Todėl Komitetas mano, kad Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies b punktas nedraudžia nagrinėti autoriaus skundų, susijusių su Pakto 7 straipsniu ir 14 straipsnio 2 dalimi.

7.5 Dėl autoriaus skundų pagal 14 straipsnio 3 dalies e punktą Komitetas pažymi, kad autorius šį klausimą iškėlė nacionaliniuose teismuose jo baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu. Komitetas taip pat pastebi, kad Valstybė, Pakto Šalis, neprieštaravo dėl šios pranešimo dalies priimtimumo pagal Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies b punktą. Todėl Komitetas mano, kad Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies b punkto reikalavimai buvo įvykdyti atsižvelgiant į pareikštus skundus pagal Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktą.

7.6 Galiausiai Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad valstybė, Pakto Šalis, ginčija autoriaus skundų priimtimumą, teigdama, kad jie nepagrįsti. Tačiau Komitetas mano, kad priimtimumo tikslais autorius tinkamai paaiškino savo skundų priežastis ne tik pagal Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktą, bet ir pagal 7 straipsnį bei 14 straipsnio 2 dalį. Todėl Komitetas skelbia pranešimą priimtiniu ir toliau pereina prie jo nagrinėjimo iš esmės.

Nagrinėjimas iš esmės

8.1 Komitetas nagrinėjo šį pranešimą atsižvelgdamas į visą informaciją, kurią jam pateikė šalys, kaip numatyta Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 1 dalyje.

8.2 Dėl autoriaus skundo pagal Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktą Komitetas pažymi, kad autorius turėjo galimybę vieną kartą apklausti nukentėjusiąją baudžiamajame procese, tačiau nors pakartotinai prašė, jam tuo metu nebuvo suteikta galimybė susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga, todėl jis negalėjo veiksmingai pasinaudoti savo teise apklausti kaltinimo liudytoją. Komitetas taip pat atkreipia dėmesį į autoriaus skundą, kad jam turėjo būti suteikta dar viena galimybė apklausti nukentėjusiąją kryžminės apklausos būdu, ypač atsižvelgiant į tai, kad pareiškimuose, kuriuos ji pateikė ikiteisminio tyrimo metu autoriui nedalyvaujant, buvo prieštaravimų, kurie turėjo būti pašalinti.

8.3 Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės, Pakto Šalies, teiginį šiuo atžvilgiu, kad autoriui ir jo advokatui buvo leista apklausti nukentėjusiąją kryžminės apklausos būdu Vilniaus apylinkės teismo posėdyje ir jie abu pateikė nukentėjusiai klausimus. Komitetas taip pat atsižvelgia į Valstybės, Pakto Šalies, argumentus, kad nacionaliniai teismai išsamiai išnagrinėjo autoriaus dėl šio klausimo pateiktą prašymą ir pateikė motyvuotus sprendimus dėl jo atmetimo, todėl buvo gerbiama autoriaus teisė apklausti kaltinimo liudytoją.

8.4 Komitetas primena savo bendrojo komentaro Nr. 32 39 dalį, pagal kurią 14 straipsnio

3 dalies e punktas:

Užtikrina kaltinamojo teisę pačiam apklausti kaltinimo liudytojus arba turėti galimybę, kad tie liudytojai būtų apklausti ir, kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tomis pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams. Ši garantija, taikant lygiateisiškumo principą, yra svarbi siekiant užtikrinti veiksmingą kaltinamųjų ir jų gynėjų gynybą ir taip užtikrina kaltinamiesiems tas pačias teisinės galias – išreikalauti, kad liudytojai būtų iškviesti ir apklausti arba kryžminės apklausos būdu apklausti visus liudytojus, kuriuos gali apklausti kaltinimą palaikanti institucija. Tačiau tai nesuteikia neribotos teisės reikalauti bet kurio kaltinamojo ar jo gynėjo prašomo liudytojo dalyvavimo, o suteikia tik teisę iškviesti liudytojus, kurie yra svarbūs gynybai; taip pat teisę gauti tinkamą galimybę kurioje nors proceso stadijoje apklausti kaltinimo liudytojus ir užginčyti jų teikiamus parodymus. Laikantis šių apribojimų ir atsižvelgiant į pareiškimų, prisipažinimų ir kitų įrodymų, gautų pažeidžiant 7 straipsnį, naudojimo apribojimus, visų pirma, valstybių, Pakto Šalių, įstatymų leidėjai turi apibrėžti įrodymų leistinumą ir tai, kaip teismai juos vertina.

8.5 Komitetas toliau primena savo praktiką, pagal kurią didelė svarba suteikiama Valstybės, Pakto Šalies, atliekamam vertinimui, o faktus ir įrodymus paprastai peržiūri ir vertina Valstybių, Pakto Šalių, teismai, nebent gali būti įrodyta, kad toks vertinimas buvo aiškiai savavališkas arba prilygo akivaizdžiai klaidai ar teisingumo paneigimui.⁷

8.6 Šioje byloje Komitetas pastebi, kad autoriui ir jo advokatui buvo leista apklausti nukentėjusiąją kryžminės apklausos būdu ir abu pateikė jai klausimus 2010 m. gegužės 10 d. teismo posėdyje, kuriame ji davė išsamius ir detalius parodymus. Komitetas taip pat pažymi, kad nukentėjusiosios pareiškimai, kurių prieštarumą autorius siekė ginčyti apklausdamas liudytoją antrą kartą, nebuvo vieninteliai įrodymai, kuriais buvo grindžiamos teismų išvados dėl kaltės. Komitetas taip pat pažymi, kad klausimus, kuriuos autorius norėjo iškelti reikalaujamos apklausos metu ir apie kuriuos jis sužinojo tik po to, kai pirmą kartą apklausė liudytoją, autorius galėjo iškelti nacionaliniuose teismuose ir šie galėjo juos įvertinti net ir nedalyvaujant nukentėjusiajai. Komitetas taip pat pastebi, kad nacionaliniai teismai išsamiai išnagrinėjo autoriaus prašymą iškviesti liudytoją ir pateikė pagrįstus sprendimus dėl jo atmetimo. Šiuo atžvilgiu Komitetas teikia didelę reikšmę nacionalinių teismų motyvams, kad autoriaus teisių apribojimas buvo pateisinamas būtinybe apsaugoti nukentėjusiosios teises. Šiuo atžvilgiu Komitetas atkreipia dėmesį į Europos Žmogaus Teisių Teismo poziciją, kad vertinant, ar kaltinamajam buvo užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ar ne, turi būti atsižvelgta į nustatyto nukentėjusiojo teises.⁸ Nagrinėjamos bylos aplinkybėmis iš Komitetui pateiktos informacijos nėra aišku, ar teismo atsisakymas leisti autoriui pakartotinai apklausti nukentėjusiąją pažeidė kaltinimo ir gynybos lygiateisiškumo principą. Todėl Komitetas negali padaryti išvados, kad buvo pažeistas 14 straipsnio 3 dalies e punktas.

8.7 Nagrinėdamas autoriaus teiginius pagal Pakto 14 straipsnio 2 dalį ir 7 straipsnį Komitetas atkreipia dėmesį į autoriaus skundą, kad teismo proceso metu jis patyrė pažeminimą ir fizinį skausmą, nes buvo laikomas metaliniame narve teismo salėje, be to, žurnalistai galėjo fotografuoti jį, surakintą antrankiais. Autorius teigia, kad ši saugumo priemonė buvo perteklinė, nes pažeidė nekaltumo prezumpciją ir prilygo nežmoniškam bei orumą žeminančiam elgesiui, taigi buvo pažeisti atitinkamai Pakto 14 straipsnio 2 dalis ir 7 straipsnis.

8.8 Dėl autoriaus skundų pagal Pakto 7 straipsnį Komitetui reikia įvertinti, ar autorius patyrė orumą žeminantį elgesį dėl to, kad buvo surakintas antrankiais ir laikomas metaliniame narve teismo posėdžių metu. Komitetas primena, kad 7 straipsnyje nurodytą draudimą papildo Pakto 10 straipsnio 1 dalies reikalavimai: „su visais asmenimis, kuriems atimta laisvė, turi būti elgiamasi humaniškai ir gerbiant prigimtinių žmogaus asmenybės orumą“. Komitetas taip pat primena savo bendrąjį komentarą Nr. 21 (1992) dėl humaniško elgesio su asmenimis, kuriems atimta laisvė, kuriame nurodyta, kad Valstybė, Pakto Šalis, turi pozityvią pareigą garantuoti visiems asmenims, kuriems atimta laisvė, žmogiškąjį orumą ir užtikrinti, kad jie naudotųsi visomis Pakte numatytomis teisėmis, kurioms gali būti taikomi apribojimai, kurie yra

⁷ Žr. *Lin prieš Australiją* (CCPR/C/107/D/1957/2010) 9.3 punktą.

⁸ Žr., *inter alia*, *S. N. prieš Švediją* (peticijos Nr. 34209/96), 2002 m. liepos 2 d. sprendimas, 47 punktas; *Oyston prieš Jungtinę Karalystę* (peticijos Nr. 42011/98), 2002 m. sausio 22 d. sprendimas; ir *Y. prieš Slovėniją* (peticijos Nr. 41107/10), 2015 m. gegužės 28 d. sprendimas, 69–72 ir 106 punktai.

neišvengiamai susiję su kalinimu (3 dalis).⁹ Komitetas pažymi, kad valstybė, Pakto Šalis, atsakė į šiuos skundus tik dėl jų priimtimumo ir neįrodė, kad autoriui taikyta priemonė atitiko Pakto 7 straipsnį. Atsižvelgdamas į tai, kad byloje nėra kitos svarbios informacijos, Komitetas daro išvadą, kad pateikti faktai rodo autoriaus teisių pagal Pakto 7 straipsnį pažeidimą.

8.9 Dėl autoriaus skundų pagal Pakto 14 straipsnio 2 dalį Komitetas primena savo praktiką, atspindinčią jo bendrojo komentaro Nr. 32 30 punkte, pagal kurią nekaltumo prezumpcija, kuri yra žmogaus teisių apsaugos pamatas, nustato įrodinėjimo našta kaltinimui, garantuoja, kad niekas nebūtų laikomas kaltu, kol jo kaltumas neįrodytas be pagrįstų abejonų, garantuoja, kad visos abejonės būtų aiškinamos kaltinamojo naudai, ir reikalauja, kad su asmenimis, kaltinamais padariusiais nusikalstamą veiką, būtų elgiamasi vadovaujantis šiuo principu. Be to, kaltinamieji paprastai neturėtų būti surakinti ar laikomi narvuose teismo proceso metu ar pristatomi teismui taip, tarsi jie būtų pavojingi nusikaltėliai.¹⁰ Žiniasklaida turėtų vengti nekaltumo prezumpciją pažeidžiančių naujienų.

8.10 Komitetas pažymi, kad valstybė, Pakto Šalis, neįrodė, kad autoriui taikyta priemonė atitinka Pakto 14 straipsnio 2 dalį. Visų pirma neįrodė, kad autoriaus laikymas metaliniame narve su antrankiais per viešus teismo posėdžius buvo būtinas visuomenės saugumo ar teisingumo vykdymo tikslais ir nebuvo galima imtis jokių kitų priemonių, nepažeidžiant autoriaus teisių. Be to, žiniasklaidoje buvo publikuojamos autoriaus nuotraukos, kuriose jis surakintas antrankiais. Remdamasis turima informacija, Komitetas mano, kad pateikti faktai įrodo buvus pažeistą autoriaus teisę į nekaltumo prezumpciją, kurią garantuoja Pakto 14 straipsnio 2 dalis.

9. Komitetas, vadovaudamasis Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 4 dalimi, daro išvadą, kad bylos faktai rodo, jog Valstybė, Pakto Šalis, pažeidė Pakto 7 straipsnį ir 14 straipsnio 2 dalį.

10. Pagal Pakto 2 straipsnio 3 dalies a punktą valstybė, Pakto Šalis, privalo užtikrinti autoriui veiksmingą teisinės gynybos priemonę. Tuo tikslu ji turi visiškai atitaisyti padėtį asmenų, kurių Pakte įtvirtintos teisės buvo pažeistos. Todėl Valstybė, Pakto Šalis, privalo, *inter alia*, suteikti tinkamą kompensaciją. Valstybė, Pakto Šalis, taip pat privalo imtis visų įmanomų priemonių, kad užkirstų kelią panašioms pažeidimams pasikartoti ateityje.

11. Kadangi, tapdama Fakultatyvaus protokolo šalimi, Valstybė, Pakto Šalis, pripažino Komiteto kompetenciją nustatyti, ar Paktas pažeistas, ar ne, ir pagal Pakto 2 straipsnį Valstybė, Pakto Šalis, įsipareigojo visiems jos teritorijoje esantiems asmenims ir jos jurisdikcijai pavaldiems asmenims užtikrinti Pakte įtvirtintas teises ir veiksmingas teisinės gynybos priemones, konstatavus pažeidimo padarymo faktą, Valstybė, Pakto Šalis, per 180 dienų privalo informuoti Komitetą apie priemones, kurių ėmėsi Komiteto išvadai įgyvendinti. Valstybės, Pakto Šalies, taip pat prašoma paskelbti šią išvadą ir ją išplatinti Valstybės, Pakto Šalies, oficialia kalba.

⁹ Žr. *Pustovoit prieš Ukrainą* (CCPR/C/110/D/1405/2005) 9.2 punktą.

¹⁰ Žr., pvz., *Burdyko prieš Baltarusiją* (CCPR/C/114/D/2017/2010) 8.4 punktą; *Selyun prieš Baltarusiją* (CCPR/C/115/D/2289/2013) 7.5 punktą; ir *Grishkovitsov prieš Baltarusiją* (CCPR/C/113/D/2013/2010) 8.4 punktą.